

Kwetsbare mensen zoals mensen die functioneren op het niveau van een (licht) verstandelijke beperking (L)VB in aanraking met politie en justitie

Dr. Xavier M.H. Moonen

- Bijzonder lector Zuyd Hogeschool Heerlen
- Docent en onderzoeker Universiteit van Amsterdam
- Beleidsadviseur Koraal Groep Sittard
- Voorzitter van het Nederlandse Landelijk Kenniscentrum LVB

---

verhoor van kwetsbare
personen
u komt deze mensen
tegen maar weet het
vaak niet!

Kwetsbare personen (aanwijzing auditieve en audiovisuele registratie, 2009 College van procureurs-generaal Nederland)

Kinderen onder de 16 jaar
Personen met een kennelijke verstandelijke beperking of een cognitieve functiestoornis
Cognitieve functiestoornis is er als gevolg van een ziekte of hersenschade een stoornis in de cognitieve functies zoals: waarneming, geheugen, denken, taal/spraak, aandacht, concentratie, executieve functies en motoriek

---

Kwetsbare personen in contact met de politie, als slachtoffer, als getuige of aangever en als dader

---

Verhoren van kwetsbare personen in Nederland

- Studioverhoor (slachtoffer, getuige, dader)
- Toestemming van de Officier van Justitie,
- Wettelijke vertegenwoordigers van het kind geven schriftelijk toestemming
- Het kind ouder dan twaalf jaar, moet ook zelf een verklaring ondertekenen
- naar behoren bijgestaan door ouders/wettelijke vertegenwoordigers of een geschikte volwassene

---

Studioverhoor

Verhoren worden uitgevoerd door de studioverhoorders. Dit zijn rechercheurs die de opleiding 'Horen Jonge en Verstandelijk Beperkte Getuigen' aan de Politieacademie hebben gevolgd

Verhoor wordt audiovisueel vast gelegd en gevolgd vanuit de zogenaamde regiekamer (studiobeheerder evt. rechter-commissaris of de raadsman)

- Kans op herhaaldelijk verhoren wordt kleiner
- Non-verbaal gedrag kan vastgelegd worden,
- De opnames kunnendoor deskundigen bekeken worden
- De manier van verhoren kan gecontroleerd worden.

Opleiding verhoren van Kwetsbare Verdachten

De opleiding leidt op om verhoren van kwetsbare verdachten voor te bereiden en uit te voeren. Er ligt speciale nadruk op het aanleren van verhoortechnieken die afgestemd zijn op de kwetsbaarheid van verdachten. De opleiding bestaat uit drie onderdelen: kenmerken van kwetsbare verdachten, uitwisseling van expertise en voorbereiden en uitvoeren van een verhoor van een kwetsbare verdachte. Deze opleiding is een verdieping op de opleiding Professioneel Verhoor en de opleiding Horen jonge of verstandelijk beperkte getuigen of verhoren van kwetsbare getuigen in zedenzaken.

Wie mag een getuige of verdachte met een verstandelijke beperking horen in welke zaak

X. Moonen & I. Rispens (2014). Hoofdstuk 7. Politie. In: H. Kaal, N. Overvest, & M. Boertjes (2014). *Beperkt in de keten*, pp83-94. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Getuige	Verhoorder	Waar staat dat
Aangever met VB in zedenzaak	Studioverhoor (verhoorder in kvs)	Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik, 2011
Getuige met VB in zedenzaak	Studioverhoor (verhoorder in kvs)	Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik, 2011
Aangever/ getuige met VB overige feiten	Niet geregeld. Aan te raden: studioverhoorder (verhoorder in kvs) bij groot belang van de verklaring	
Verdachte met VB zedenzaak	tenminste studioverhoorder of bevoegd zedenrechercheur. Audiovisuele opname van verhoor	Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik, 2011
Verdachte met VB overige feiten	Niet geregeld. Aan te raden: Verhoorder Kwetsbare Verdachten bij gecategoriseerd delict	Nota verbetering inrichting en kwaliteit politieverhoren, 2012

Waarom zijn deze mensen kwetsbaar in een verhoor?

- Compliance** (inschikkelijkheid): neiging om (onder druk) zich te conformeren, terwijl dit niet strookt met de eigen kennis of eigen moraal (sociale druk, opkijken, stress verminderen)
- Acquiescence** (instemmingstendentie): persoon heeft de neiging om met alle vragen akkoord te gaan of ze steeds positief te bevestigen (ja-zeggers)

Waarom zijn deze mensen kwetsbaar in een verhoor?

- **Suggestibiliteit:** de neiging om door andere gegeven informatie te accepteren en in de eigen overtuigingen en herinneringen op te nemen
- **Bronamnesie (bronverwarring)** is het verwarren van de bron van de herinnering aan een gebeurtenis. De verdachte weet niet meer waar hij of zij welke informatie vandaan heeft, gaat uiteindelijk de informatie zelf geloven

---

Kunnen omstandigheden wijzen op de kwetsbaarheid van een persoon?

- Ja, denk aan slechte opvoeding, slechte jeugd, speciaal onderwijs, sociaal-maatschappelijke problemen, fysieke beperkingen, zichtbare ziekten, zelfbeschadiging, labiliteit etc.
- Maar, dit is niet specifiek genoeg en beelden en ideeën die de verhoorder heeft kunnen verkeerd blijken
- Meestal kunnen we de kwetsbaarheden niet zien.
- Gedrag zegt niets over eventuele kwetsbaarheid!

Gevolg van deze kwetsbaarheid

Zonder het te weten of te willen geven kwetsbare verdachten onbetrouwbare, misleidende of voor hen zelf belastende informatie

---

Hoe meer je weet van

- Onstaansgeschiedenis van de beperking
- Eventueel psychiatrisch ziektebeeld
- Beschermende factoren en risico factoren
- Leergeschiedenis
- Onderwijs carrière

Des te beter

- kun je bepalen of de persoon in kwestie iemand is die ondersteuning in een verhoor behoeft zoals die in de regel geboden wordt aan kwetsbare mensen
- Maar vaak weet u maar heel weinig!

Kwetsbaarheid tengevolge van (functioneren op het niveau van) een verstandelijke beperking

---

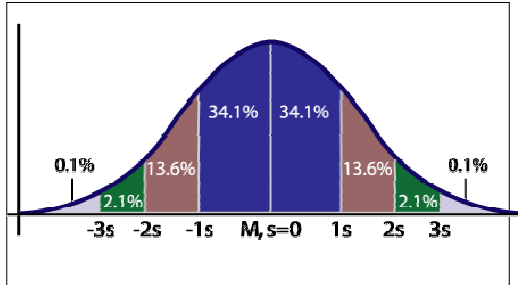

Diagram de verdeling van intelligentie (sd.15)

Niveau typering	IQ-bereik	% Verst. Beperking
Zwakbegaafd	71-85	
Licht VB	51-71	85%
Matig VB	36-51	10%
Ernstig VB	20-36	3-4%
Diep VB	0-20	1-2%

Licht verstandelijke beperking	en bijkomende kenmerken / problematiek:	komen tot uiting in:
INTELLIGENTIE IQ SCORE 50 - 85	LEERPROBLEMEN	
BEPERKINGEN IN HET SOCIAAL AANPASSINGS-VERMOGEN	PSYCHISCHE STOORNIS	ERNSTIGE GEDRAGSPROBLEMEN
	MEDISCH-ORGANISCHE PROBLEMEN	
	PROBLEMEN IN GEZIN EN SOCIALE CONTEXT	
en leiden tot: LANGDURIGE BEHOEFTE AAN ONDERSTEUNING		

Maar het begint met een “niet plus gevoel”

Waarom screenen?

- Korte vaststelling van situatie persoon
- Aanpassen aan mogelijkheden van de persoon tegenover u
- Nadere onderzoek door een ter zake deskundige

Procedures die tot nu toe gebruikt werden

Vragen stellen

waar woon je?
wat voor werk doe je (heb je gedaan)?
schoolcarriere
noem je eigen geboortedatum
Leg uitdrukkingen uit (b.v. nou breekt mijn klomp)

SCIL

- Op snelle en betrouwbare wijze kunnen een vermoeden van een LVB kunnen vaststellen zonder dat er sprake moet zijn van grote mate van deskundigheid van de kant van de afnemer
- Hoge specificiteit (veel positieven die inderdaad LVB blijken te hebben)
- Hoge sensitiviteit (weinig positieven die geen LVB blijken te hebben)
- Bij bevestiging „niet-pluis“ gevoel nadere diagnostiek
- SCIL betrouwbaar voor leeftijd vanaf 14 jaar bij mensen die Nederlandse taal tenminste passief machtig zijn

---

Aantal onderzoeken naar specifieke aspecten van het verhoren van kwetsbare verdachten met een verstandelijke beperking

---

Woordbegrip van kinderen met LVB is matig

• Te luid • Spijt hebben • Treiteren • Liegen • Meedoën • Gevoelens laten zien • Mijn zin krijgen • Bedreigen • Iemand pijn doen • Het de ander betaald zetten • Opvrolijken • Zorgvuldig • Irritante geluiden • In de bres springen voor iemand • Boos • Anderen voor gek zetten	• Vechtpartijen • Dikwijls • Verdrietig • Aanmerkingen maken • Toestemming • Iemand onderbreken • Iets terug doen voor iemand • Iemand aankijken • Vrienden maken • Klagen • Blij • Anderen aanspreken • Delen • Gevoelens • Gemakkelijk boos worden • Gekwetst worden

---

Analyse van 24 verhoren van mensen met een VB: Selectie uit de resultaten

Begeleiding en het beroep op zwijgrecht.

- Als er ter ondersteuning van de verdachte met een (L)VB volwassenen tijdens het verhoor aanwezig waren werd er minder vaak een beroep gedaan op zwijgrecht.

Materiële faciliteiten en de houding van de verdachte.

- Afname van het verhoor in een kindvriendelijke verhoorstudio bleek een positieve invloed te hebben op de ontspannen houding van de verdachte.

Het Gedrag van de verhoorder en de houding van de verdachte

- Als de verhoorder een positieve houding had, of als de verhoorder rustig bleef wanneer de verdachte niet deed wat hij of zij wenste dat deze zou doen, had dit een positief effect op de (ontspannen) houding en de participatie van de verdachte.
- Als de verhoorder de verdachte de tijd gaf om te antwoorden bleek dit een negatieve invloed te hebben op de ontspannen houding van de verdachte.

Communicatie & vraagstelling en het soort antwoord.

- Als de verhoorder ter verduidelijking gebruik maakte van voorbeelden nam de verdachte deze woorden van de verhoorder vaker over.

Geven van de Cautie

- Als de verhoorder de verdachte vaker tijdens het verhoor de cautie gaf, had dit een negatieve invloed op de ontspannen houding van de verdachte.

De Cautie

Begrijpen mensen met een verstandelijke beperking de cautie?

Probleem: je hoeft geen antwoord te geven en daarna worden met veel nadruk vragen gesteld

---

- Cautie in eigen taal terug vertellen lukt niet
- Vereenvoudigde cautie eveneens niet
- Nu groter onderzoek (N=200) naar begripelijkheid van cautie d.m.v. keuze uit verschillende filmpjes

---

Taxatiegesprekken

Dit gesprek heeft als doel om vast te stellen of er mogelijk sprake is van een strafbaar feit. Het is van belang om dit op een professionele, dit wil zeggen niet suggestieve, wijze uit te voeren en vooral ook om tijdig te stoppen met het taxatiegesprek als het doel bereikt is.

Werk als politie samen met hulpverlening: gebruik een protocol!

Anatomisch correcte tekeningen en poppen taboe

- Het gebruik van poppen of tekeningen maakt het verhoor minder betrouwbaar, blijkt uit onderzoek van de Universiteit van Maastricht.
- De hulpmiddelen leveren fantasiegedrag op, zegt onderzoeker Kinderen gaan ermee spelen.
- Maar praten kunnen mensen met een verstandelijke beperking ook niet zo goed...

Tekenen om de kwaliteit van de verstrekt informatie door mensen met een VB in verhoor te verbeteren (Beuckens, Moonen, & Otgaar)

- het effect van tekenen op het terughalen/oproepen van informatie bij jongeren met een LVB over meegemaakte gebeurtenissen
- Tekenen in combinatie met interactieve vragen lijkt meer informatie op te leveren dan slechts tekenen.

<http://www.kenniscentrumlvb.nl/>
x.m.h.moonen@uva.nl
xavier.moonen@zuyd.nl
